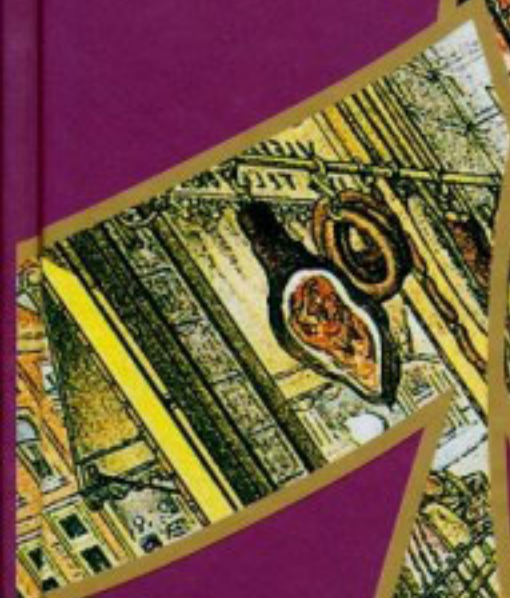

LADISLAV STEINHAUSER

700 let
se lvem ve znaku

Řeznická jízda z Tábora

ným a Kaspickým mořem. Poslední potomci divokých koňů - tarpani - byli vyhubeni až v novověku: v Polsku přežili do roku 1813, v Rusku do roku 1879.

Mnoho lidí již ve středověku odmítalo jíst koňské maso. Svatý Bonifác dokonce prosadil, že v některých zemích na území dnešního Německa došlo k vyhlášení oficiálního zákazu konzumace koňského masa. Asi proto, že koňské maso milovali pohanští Germáni. Papež Řehoř III. nazýval konzumaci koňského masa již počátkem 8. století barbarským

ském trhu ve Verulamii (St. Albans nedaleko Londýna).

Středověký odpor proti porážení koní a prodeji koňského masa i u nás nejlépe dokumentuje následující případ: Švédové měli v roce 1645 velké starosti s dobýváním Brna. S delším dobýváním nepočítali, spěchali přece na Vídeň. Švédský velitel Torstenson věřil, že Brno snadno podlehne. Měl zjištěno, že posádka je malá a město má málo zásob a střeliva. Po měsíci obléhání a bojů už docházely síly všem - a městu i jídlo. Velitel Brna Jean

zvykem. S křesťanstvím se tak v Evropě začal prosazovat odpor vůči koňskému masu; stal se zvykem a v některých zemích, zvláště v Anglii, až „morálním kreditem“. Možná je i historickým synonymem odporu proti římským legiím. Je doloženo, že ve 4. století n. l. řezníci prodávali koňské maso na říms-

Louis Raduít de Souches rozhodl vyřešit nedostatek masa porážkou nadbytečných koní, pro něž už stejně chybělo krmivo. Městští řezníci však toto nařízení odmítli, neboť koňské maso neprodávali a řezník jeho zpracováním „ztratil čest“. Neustoupil ani výhrůžkám. Koně museli nakonec porážet dva

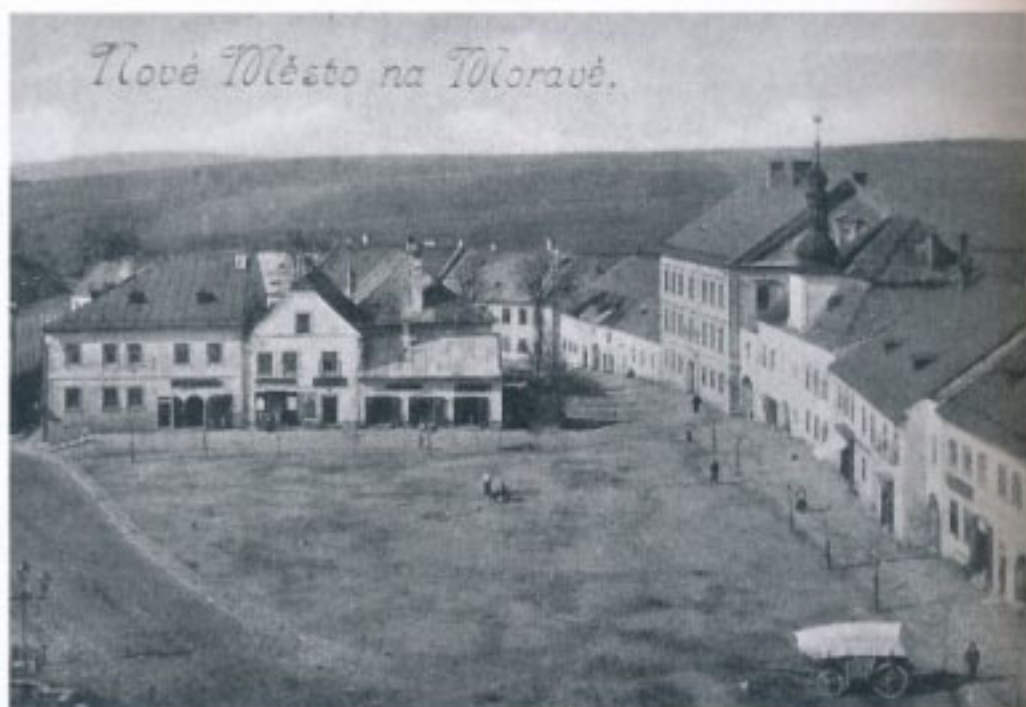
Vysvědčení železnického cechu (Hustopeče 1825)

Rodiče museli uzavřít písemnou smlouvu o učení, kde se zavazovali, že poskytnou synovi veškeré pracovní a společenské oblečení (boty kožené a gumové, pracovní kalhoty, pracovní blůzu - zimní jankl a letní pepito, čtyři zástěry plátěné a jednu

nepromokavou, příkrývku hlavy, kapesníky, šaty vycházkové, čisticí potřeby na šaty a boty, dvoje onuce a kufr na uložení těchto věcí. Součástí smlouvy s dobou trvání učení byla klauzule o bezmezní poslušnosti a finanční částce, kterou budou rodiče

Řemeslo má zlaté dno - heslo používané na výučních listech již v roce 1900.

Náměstí v Novém Městě

ného ústavu masného průmyslu a jako zakládajícího spolumajitele brněnské firmy Dera. Metrákový, téměř sto devadesát centimetrů vysoký chlapisko pak nazul lyže a hurá za obchodem! Říkalo se o něm, že byl nejrychlejším řezníkem. V hospodě se jednou se sousedem sedlákem vsadil, že bude doma z nedělní mše v jímramovském kostela dříve

než jeho sáně tažené bujnými koňmi. Vyhrál! Začal závodit a brzy se stal členem novoměstského lyžařského oddílu Sokola. Tehdejšími předválečnými novoměstskými hvězdami lyžování byli bratři Němečtí a Slonkové. Slonkova rodina vlastnila fabriku na výrobu lyží a Poldu Budíka k nim rád chodil na radu s dobrými uzeninami. Brzy dostal speciální jaso-

Skupina řezníků při návštěvě prezidenta republiky T. G. Masaryka v Novém Městě na Moravě 11. srpna 1929

zi nejmodernější v republice a učni si tam od samého počátku zvykali na vysokou pracovní a hygienickou úroveň. V roce 1980 byl dokončen objekt nového učňovského areálu.

V Táboře na Kopečku (v ulici Angela Kančeva) vznikl domov mládeže a zanedlouho i škola pro výuku a výchovu řeznického dorostu. Slavnostním otevřením v roce 1984 získali řezníci a uzenáři mo-

chodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Výuka řezníků a uzenářů pokračuje pouze ve velmi omezené míře.

Soutěže odborné zručnosti

V roce 1998 byla Středním odborným učilištěm potravinářským v Táboře obnovena tradice soutěžení

derně zařízené Střední odborné učiliště potravinářské v Táboře. Odborný výcvik probíhal v zařízeních SOUP, hlavně v moderním podniku Maso Planá, a. s., ale i na dalších místech mimo oblast Tábora (České Budějovice, Písek, Strakonice, Vimperk). Další možností byl odborný výcvik na pracovištích u menších privátních firem. Bylo zrušeno nevyhovující ubytování v dnes již zbořených dřevěných barácích v Sezimově Ústí. V této době se učilo v učebním oboru řezník - uzenář na SOU potravinářském v Táboře až 250 žáků.

Postupně však docházelo k celkovému poklesu počtu žáků vycházejících ze základních škol a navíc i k obecně velkému poklesu zájmu o učební obory. Obor řezník - uzenář, vyžadující manuální zručnost a fyzickou náročnost, byl postižen jako jeden z prvních oborů. Počet zájemců o vyučení klesl natolik, že v rámci tzv. optimalizace sítě středních škol Rada Jihočeského kraje v roce 2004 rozhodla o sloučení Středního odborného učiliště potravinářského se SOŠ a SOU řemesel a služeb v Táboře. V tomto subjektu, který se nyní jmenuje Střední škola ob-

v bourání masa mezi školami, které vyučují obor řezník - uzenář. Za přispění sponzorů a Českého svazu zpracovatelů masa byl v prostorách společnosti Maso Planá uspořádán 1. ročník soutěže pod názvem „Řeznická sekýra“. Soutěž se konala na tomto místě pak každý rok a vítězné družstvo zis-

Těžké kolbací nože pro dva uzenáře

kalo hlavní cenu - putovní řeznickou sekýru. Soutěž byla určena pro tříčlenná družstva žáků 3. ročníků oboru řezník - uzenář a skládala se z písemného testu a bourání vepřové půlky či hovězí čtvrtě.

závod pro každý krajský podnik. Začaly stavby nových klimatizačních komor, výstavby specializovaných provozů v Kroměříži. Studené a následně řady dalších. Fermentované masné výrobky se staly součástí stálého sortimentu českých masných výrobků. Poličan se stal zdrojem, z něhož se kultivovaly první startovací kultury, které jsou dodnes již nezbytnou součástí technologie celé škály českých fer-

Jičín

Firma Masokombinát Jičín, spol. s r. o., byla založena v roce 1993. Majiteli firmy jsou výrobci jatečných prasat a skotu, kteří provozují porážku, boudárnu, masnou výrobu a specializovanou výrobu v provozu Pecka-Vídonice a také síť vlastních podnikových prodejen.

mentovaných - zrajících masných výrobků. Prvním z nich byl Herkules.

Masný průmysl Police nad Metují byla privatizována v roce 1992. Po tříletém úsilí byl státní podnik vrácen rodině Pejscarů. Vznikla společnost Pejscar

První sušárna provozu VČMP v Polici nad Metují

Provoz Police nad Metují

& spol., spol. s r. o., jejíž majetkové podíly postupně odkoupil Ing. Martin Deml, který podnik řídil. Podnik se stal součástí společnosti Made a od roku 2004 je součástí společnosti Made Group, která provozuje boudárnu v Praze-Čakovicích a zabývá se velkoobchodem s masem. Předsedou představenstva je Marek Novotný.

Chrudim

Zvláštností Společenstva řezníků a uzenářů okresu Chrudim není mimořádně dlouhá historie, ani sláva rozvinutí praporu v roce 1924, ale to, že bylo jako jediné okresní společenstvo našeho oboru v ČR po roce 1989 - tedy po více než čtyřiceti letech - zase obnoveno. Byla to především zásluha Josefa Justa, který byl zvolen starostou a byl hnacím motorem všech akcí.

V okrese Chrudim byla společenstva řezníků ve městech Chrudim, Hlinsku, Heřmanově Městci, Skutči a Chrastu. Zachovány jsou některé knihy zápisů, záznamy v kronikách. Společenstevní prapor se zachoval pouze chrudimský, díky tomu, že ho opatroval Jaroslav Růžička (dlouholetý předválečný starosta společenstva), který ho nakonec uložil do okresního muzea v Chrudimi. V Pamětní knize řeznického cechu v Chrudimi je první zápis ze 17. října 1743, poslední z roku 1949, kdy byli starosty společenstev řezníků a uzenářů: v Chrudimi Jindřich Zelený, v Hlinsku František Voda a v Heřmanově Městci Emanuel Mafocha.

Snad nejvýznamnější společenskou akcí, kterou Společenstvo řezníků a uzenářů v Chrudimi organizovalo, bylo slavnostní rozvinutí praporu dne 24. července 1924. Svědčí o tom zápisy v jejich Pamětní knize:

„Přijíždějící hosty vítali na nádraží starosta města Chrudim pan JUDr. Sýkora a jeho náměstek pan Vonásek. Mezi hosty byli: starosta Zemské jednoty řezníků a uzenářů z Prahy pan Horák s tajemníkem panem Frunkálkem, početná skupina řezníků ze sousedských Pardubic v čele se starostou panem Pickou a vlastní krojovanou hudbou, krojovaná delegace s dámskou družinou z Německého Brodu,

1981 americký *Glant Food Stores*. V roce 1990 u nás otevřela svůj první řetězec supermarketů *Mana*, následují *Hypernova*, *Albert*, *Hyper Albert*.

V roce 1930 vstoupil Josef Schwarz jako společník do velkoobchodu s jižním ovocem *Lidl & Co.* v Heilbronnu a společnost *Lidl & Schwarz KG* se mění na potravinářský velkoobchod. V roce 1964 otevírá první oddělení masa v Heilbronnu a do pro-

vozu byl uveden masozávod „*Kaufland*“. V roce 1990 vstupuje společnost do nových spolkových zemí Německa. V roce 1998 otevírá první *Kaufland* v Ostravě, následně buduje svoji síť supermarketů v Praze, kde postavil vlastní velkokapacitní bourárnu.

Jack Cohen sloužil za první světové války u britského královského letectva. Po válce si jako jednadvacetiletý otevřel malý stánek v Londýně. První zboží vlastní značky, který Jack uvedl na trh v roce 1924, byl čaj *Tesco Tea*. (z iniciál jmen T. E. Stockwella, který čaj dodával, a Jacka Cohena). V roce 1929 poprvé otevřel „kamenný“ obchod a v roce 1932 se *Tesco Stores* stalo komanditní společností. Následně postavil nejmodernější centrální potravinový sklad pro svých 50 poboček. Po vypuknutí druhé světové války Jack zavedl – ještě dříve než

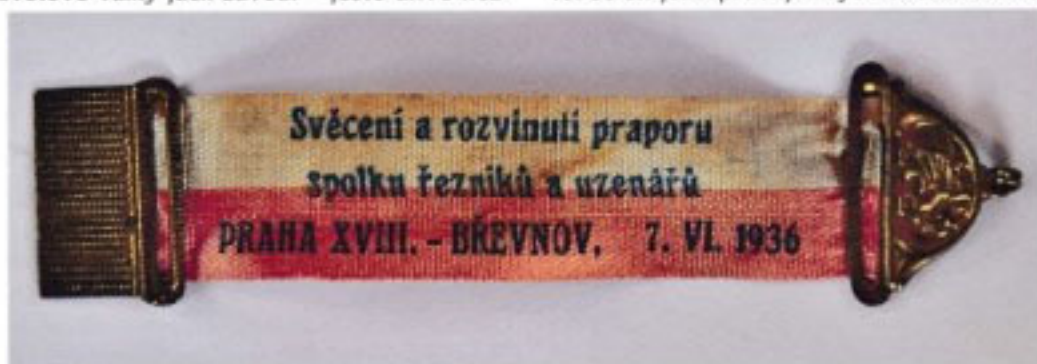
vláda – přidělový systém *Tesco*, který měl každému zaručit rovný přísun omezených potravin. Do střední Evropy firma vstoupila v roce 1996, kdy koupila obchodní domy od americké společnosti *K-mart*.

V roce 1932 se v Nizozemsku spojili první maloobchodníci a velkoobchodníci pod myšlenkou „*Door Eendrachtig Samenwerken Profiteren Alle Regelmatig*“ („Svorná součinnost přináší všem

neustálé výhody“); z prvních písmen vznikl název „*DE SPAR*“ – v nizozemštině „jedle“, která je součástí loga. První *SPAR* byl u nás otevřen již v roce 1991 v Prachaticích a o rok později zahájil svoji činnost velkoobchod *SPAR Šumava* v Sušici. Následoval růst po celé ČR.

V roce 1953 otevřel Karl Wlaschek ve Vídni první diskontní prodejnu drogistického zboží. Do té doby nebylo možné si nikde nakoupit tak široký sortiment zboží za tak nízké ceny. Během padesátých let se síť jeho prodejen rychle rozšiřovala. Úspěch

Úvod	5
1. Řeznické organizace se lvem ve znaku	7
Řeznické spolky a jednoty	18
Řeznické svazy	28
Obchodní a živnostenské komory	33
2. Význam řeznických cechů	37
Městský šlechtát	48
Řemesla v poddanských městech	49
Rychtáři a purkmistři	52
Huntýři a řezníci	52
Konina na krámě	55
Řeznické církevní tradice	58
Kostel svatého Jakuba Většího v Praze	59
Minoritský konvent	61
Jakub Větší	62
Shazování kozla	63
Masopust	64
Řeznické kostely a kaple	66
Masné krámy v současnosti	67
3. Dvacáté století	71
První světová válka	71
Československá republika	72
Velkojatečná společnost	74
Sociální zázemí první republiky	76
Řeznické podpůrné spolky	77
Ceny masa	81
Akcíz	82
Světová hospodářská krize	85
Předválečný stav	90
Protektorát Čechy a Morava	90
Poválečný stav	94
Benešovy dekrety	95
Změny ve společnosti	97
Únor 1948	98
První vlna znárodňování	99
Další kroky ve znárodňování	100
Československá masna	101
První pětiletka	102
Měnová reforma	104
Trusty masného průmyslu	105
Sdružení masného průmyslu	105
Masný průmysl	106
Socialistické soutěžení	109

Pražské jaro a normalizace	112
Sametová revoluce	115
Cutisin	117
Výzkumný ústav masného průmyslu	118
Oborová projekce masného průmyslu	122
Vývojový a servisní závod Choceň	123
Strojírny masného průmyslu Mikulov	124
Vývojové a racionalizační středisko	125
Státní správa hmotných rezerv	126
Rozpad řízeného trhu	126
První kroky soukromého podnikání	128
Restituce a privatizace	129
Privatizace masokombinátů	131
Vstup do EU	132
 4. Výuka v oboru	 135
Cechovní výuka	135
Vyučení řezníkem a uzenářem	139
Výuka učňů v masném průmyslu	145
Střední průmyslová škola technologie masa v Praze	147
Výuka a výzkum masa na vysokých školách	150
Odborné publikace v oboru	156
Odborná periodika	158
Umělecká krev	161
 5. Historie jatečnictví	 167
Prohlídka masa a budování městských jatek	167
Zvěrokleštiči	174
Nečisté řemeslo	175
Nákup zvířat od oka	176
Dobytčí trhy	177
Obchod se zvířaty na jatkách	178
Zemědělské nákupní a zásobovací podniky	180
Klasifikace jatečných zvířat	181
 6. Zlaté dědictví	 183
Řezníka živí ostrý nůž	184
Řeznický pes	186
Chlazení masa	188
Váhy aneb nechci maso od oka!	192
Masné konzervy	194
Pražská šunka	198
Prátování	199
Historie párku	199
Párek jako lahůdka	202
Pražské taliány	204
 7. Moravští a čeští řezníci a uzenáři	 205
Brno	205
Brněnská Schutta	206
Brněnské trhy	209
Brněnské městské jatky	210
Brněnští uzenáři	216
Jihomoravský průmysl masný	223

Brněnský masozávod	225
Masokombinát Hodonín	226
Bučovice	227
Ivančice	227
Znojmo	229
Moravský Krumlov	231
Prostějov	232
Rodina Makovcova	233
Vyškov	234
Nové Město na Moravě	234
Žďár nad Sázavou	237
Olešnice na Moravě	237
Tišnov	238
Společenstvo řezníků a uzenářů v Tišnově	238
Tišnovské jatky	241
Velká Bíteš	244
Kroměříž	244
Masný průmysl Kroměříž	245
Východomoravský průmysl masný	246
Gottwaldov	247
Holešov	248
Stavěšice	249
Uherský Ostroh	249
Uherské Hradiště	249
Inpost	250
Tradeco	250
Voma Uherské Hradiště	250
Olomouc	251
Ostrava	254
Ostravští řezníci	257
Masný průmysl v Ostravě	258
Opava	261
Jatky Otice	264
Dolní Benešov	264
Šumperk	265
Valašsko	265
Valašské Meziříčí	266
Řeznický rod Pilčíků z Bratřejova	268
Hustopeče nad Bečvou	269
Vsetín	270
Frýdek-Místek	272
Vzpomínky Floriana Carbola z Dobré	273
Příbor	275
Krnov	275
Těšínsko	276
Vidnava	277
Jihlava	279
Satrapovy podniky	280
Studená	280
Hodice	285
Krahulčí	287
Kostelec u Jihlavy	288
Jihlavský průmysl masný	290
Kostecké uzeniny	291

Krahulík masozávod Krahulčí	292
Vysočina Hodice	292
Studená	294
Satrapa holding	295
Třebíč	296
Pelhřimov	297
Žirovnické jatky	299
Žirovničtí řezníci a uzenáři	300
Jindřichův Hradec	304
Jatky na dluh	305
Třeboň	306
České Budějovice	307
Ztracená privilegia	308
Oslavy 600 let od založení cechu	310
Městské jatky v Českých Budějovicích	311
Budějovičtí uzenáři	313
Jihočeský průmysl masný	315
Planá nad Lužnicí	317
SOU Tábor	321
Soutěže odborné zručnosti	322
Český Krumlov	324
Písek	325
Losované porážky	326
Dejte maso odleželé!	327
Domažlice	329
Strakonice	330
Sušice	330
Nejstarší rodinná tradice	331
Klatovy	332
Kdyně	334
Janovice nad Úhlavou	335
Staré plzeňské jatky	336
Artykule plzeňských řezníků z roku 1732	337
Plzeňští řezníci	342
Společenstvo řezníků a uzenářů v Plzni	344
Západočeský průmysl masný	346
ZŘUD - Západočeské řeznicko-uzenářské družstvo	348
Děldrup	349
Cheb	350
Klabava u Rokycan	352
Karlovy Vary	352
Most	352
Žatec	353
Louny	353
O děčínské vodní víle	354
Ústí nad Labem	354
Ústecké jatky	356
Severočeský průmysl masný - závod 06 Roudnice nad Labem	358
Český Luncheon Meat	359
Varnsdorf	359
Liberec	360
Polička	363
Masokombinát Polička	364
Litomyšl	365

Vysoké Mýto	366
Moravská Třebová	368
Svitavy	368
Česká Třebová	369
Jevíčko	371
Nové Město nad Metují	371
Česká Lípa	371
Pardubice	375
Prapor cechu řeznického v Bohdanči	375
Kutná Hora	376
Police nad Metují	377
Jičín	380
Chrudim	380
Masný průmysl ve Východočeském kraji	384
Masokombinát Březhrad	387
Masokombinát Česká Skalice	387
Vamberk	388
Trutnov	389
Havlíčkův Brod	389
Příbram	389
Český Brod	391
Středočeský průmysl masný	391
Řeznictví a uzenářství u Dolejších	393
LE & CO	395
Pražské jatky	395
Zákon o výstavbě a provozu veřejných jatek v Praze	398
Pražští řezníci a uzenáři	406
Maso a masné výrobky ze supermarketů	417
 Slova používaná nejen našimi předky	 421
Jmenný rejstřík	425